

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

5 (399)

SEPTEMBER – OCTOBER 2022

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022
Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 4**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhanseit Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494

Volume 5, Number 399 (2022), 270-285
<https://doi.org/10.32014/2022.2518-1467.376>

ГРНТИ 06.39.32
УДК 331.111

**З.О. Иманбаева^{1*}, Д.А. Амержанова², Н.Б. Давлетбаева³, Х.Х. Кусаинов¹,
Э.Ш. Дуйжанова¹**

¹Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан;

²Қазақ еңбек және әлеуметтік қатынастар академиясы, Алматы, Қазақстан;

³Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті,
Қарағанды, Қазақстан.

E-mail: utegen_z_78@mail.ru

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУ ТУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Аннотация. Ауылшаруашылығы ел экономикасының ажырамас және маңызды саласы және мемлекеттік экономикалық саясаттың ұзақ мерзімді басты басымдығы болып табылады, өйткені агроөнеркәсіптік кешен оның маңызды құрамдас бөліктерінің бірі – елдің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етеді. Елдің азық-түлікке қажеттілігін қамтамасыз ету, сондай-ақ Ауылшаруашылығы шикізатымен азық-түлік өнімдерін өндіруді қамтамасыз ету мемлекеттік саясаттың аса маңызды міндеттері болып табылады. Ауылшаруашылығы саласы еліміздің ішкі нарығын қамтамасыз етумен қатар, өз өнімдерін экспорттау үшін оның бәсекеге қабілеттілігін және әлемдік нарыққа шығу мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталуы керек. Алға қойған мақсаттарға жету үшін осы саладағы оның дамуына кедергі келтіретін мәселелерді шешу қажет. Мақаланы жазудағы мақсат – Қазақстандағы агроөнеркәсіп кешенінің даму мәселелерін анықтау және оларды шешу жолдарын негіздеу. Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың негізгі проблемалары саланың ауылшаруашылық техникасымен және технологиясымен төмен техникалық жарақтануы, табиғи ресурстардың тиімді емес пайдаланылуы, атап айтқанда жердің, судың көп болуы болып табылады. Шағын коммерциялық емес шаруа қожалықтарының, Ауылшаруашылығы өнімдерін өңдеу деңгейінің төмендігі, өсірілген өнімді өндіру мен өткізу арасында делдалдардың көп болуы, ауылшаруашылығы ғалымдарының ғылыми зерттеулері мен әзірлемелерінің нәтижелерінің нашар енгізілуі, жүйенің төмендігі, ауылшаруашылығы өнімдерін сақтауға, тасымалдауға және өткізуге және т.б.

Зерттеу көрсеткендей, Қазақстанда ауылшаруашылығы өндірісін дамыту

үшін халықтың азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, экспортты ұлғайтуға және импортты азайтуға мүмкіндік беретін айтарлықтай ресурстық әлеует (жер, еңбек және материалдық-техникалық) бар. Ол үшін республика өңірлерінің стратегиялық дамуын ескере отырып, бірінші кезекте экспортқа бағытталған өнімдер мен азық-түлікті мемлекеттік қаржылық қолдаудың нысандары мен әдістерін жетілдіру қажет.

Түйін сөздер: ауылшаруашылығы, ауылшаруашылығы өндірісі, өсімдік шаруашылығы, малшаруашылығы, мемлекеттік қолдау.

**З.О. Иманбаева^{1*}, Д.А. Амержанова², Н.Б. Давлетбаева³, Х.Х. Кусаинов¹,
Э.Ш. Дуйжанова¹**

¹Актюбинский региональный университет им. К.Жубанова,
Актобе, Казахстан;

²Казахская академия труда и социальных отношений, Алматы, Казахстан;

³НАО Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова,
Караганда, Казахстан.

E-mail: utegen_z_78@mail.ru

ПУТИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация. Сельское хозяйство является неотъемлемой и важной отраслью экономики страны и основным долгосрочным приоритетом государственной экономической политики, так как агропромышленный комплекс обеспечивает одну из важнейших ее составляющих – продовольственную безопасность страны. Обеспечение потребности страны в продовольствии, а также обеспечение производства продуктов питания сельскохозяйственным сырьем являются важнейшими задачами государственной политики. Кроме обеспечения внутреннего рынка страны, аграрная отрасль должна ориентироваться на обеспечение своей конкурентоспособности и возможности выхода на мировые рынки с целью экспортирования собственной продукции. Для реализации поставленных задач необходимо решить в данной отрасли проблемы, сдерживающие ее развитие. Цель написания статьи – выявить проблемы развития агропромышленного комплекса в Казахстане и обосновать пути их решения.

Ключевые проблемы развития АПК РК – это низкая техническая оснащенность отрасли сельскохозяйственной техникой и технологией, неэффективное использование природных ресурсов, в частности земельных, водных, наличие большого количества мелких нетоварных хозяйств, низкий уровень переработки сельскохозяйственной продукции, очень много посредников между производством и реализацией выращенной продукции,

слабое внедрение результатов научных исследований и разработок ученых-аграрников, низкий уровень системы хранения, транспортировки и реализации сельскохозяйственной продукции и др.

Исследование показывает, что для развития аграрного производства Казахстан располагает значительным ресурсным потенциалом (земельным, трудовым и материально-техническим), позволяющим обеспечить продовольственную безопасность населения, увеличить экспорт и сократить импорт. Для этого необходимо усовершенствование форм и методов государственной финансовой поддержки, прежде всего экспортоориентированной продукции и продовольствия с учетом стратегического развития регионов республики.

В статье освещены такие вопросы, как непривлекательность низкая производительность труда, необходимость разработки механизмов государственной поддержки, широкое внедрение инновационных технологий и др. Обоснованы и аргументированы пути решения вышеперечисленных проблем развития АПК РК.

Ключевые слова: сельское хозяйство, аграрное производство, растениеводство, животноводство, государственная поддержка.

**Z. Imanbayeva¹, N. Davletbayeva², D. Amerzhanova³, K. Kussainov¹,
E. Duizhanova¹**

¹Zhubanov Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan;

²Academy of Labour and Social Relations, Almaty, Kazakhstan;

³Karaganda University named after Academician E.A. Buketov,
Karaganda, Kazakhstan.

E-mail: utegen_z_78@mail.ru

DEVELOPMENT METHODS OF AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract. Agriculture is an integral and important sector of the country's economy and the main long-term priority of the state economic policy, since the agro-industrial complex provides one of its most important components - the country's food security. Ensuring the country's need for food, as well as ensuring the production of food products with agricultural raw materials, are the most important tasks of state policy. In addition to providing the domestic market of the country, the agricultural industry should focus on ensuring its competitiveness and the possibility of entering world markets in order to export its own products. To achieve the goals set, it is necessary to solve the problems in this industry that hinder its development. The purpose of writing the article is to identify the problems of development of the agro-industrial complex in Kazakhstan and substantiate ways to solve them. The key problems in the development of the agro-industrial complex of the Republic

of Kazakhstan are the low technical equipment of the industry with agricultural machinery and technology, the inefficient use of natural resources, in particular land, water, the presence of a large number of small non-commercial farms, the low level of processing of agricultural products, there are a lot of intermediaries between the production and sale of grown products, poor implementation of the results of scientific research and development of agricultural scientists, low level of the system for storage, transportation and sale of agricultural products, etc.

The study shows that for the development of agricultural production, Kazakhstan has a significant resource potential (land, labor and material and technical), which makes it possible to ensure the food security of the population, increase exports and reduce imports. For this, it is necessary to improve the forms and methods of state financial support, primarily for export-oriented products and food, taking into account the strategic development of the regions of the republic.

The article highlights such issues as the unattractiveness of low labor productivity, the need to develop state support mechanisms, the widespread introduction of innovative technologies, etc. The ways of solving the above problems of the development of the agro-industrial complex of the Republic of Kazakhstan are substantiated and argued.

Key words: agriculture, agricultural production, crop production, animal husbandry, state support.

Кіріспе. Ауылшаруашылығы экономиканың трансформациялық қайта құрулар процесінде жаһандық аграрлық бәсекелестіктің әсері, машина жасау өнеркәсібін дамытудың елеулі резервтері, ұлттық экономиканың шикізат пен дүниежүзілік экспортқа тәуелділігі олардың бағасы ауыл тұрғындарының өмір сүру деңгейінің төмендігі сияқты бірқатар жүйелі проблемаларға тап болды.

Ең бай ауылшаруашылығы алқаптары бар Қазақстан Еңбек өнімділігі бойынша дамыған елдерден артта қалып отыр, соның салдарынан әлемдік нарықта ауылшаруашылығы өнімдері мен агротехнологияларды орналастыру бойынша көшбасшылар қатарына кірмейді (Zubareva Yu.V. et al 2018. - № 12(4).858-862.). Экономиканың аграрлық секторының алдында аграрлық секторды ғылыми-техникалық және әлеуметтік-экономикалық прогрестің алдыңғы қатарына шығару бойынша көптеген міндеттер тұр. Бұл тұрғыда негізгі рөл еңбек ресурстарына тиесілі болуы керек. Зерттеудің мақсаты – Қазақстан Республикасының Ауылшаруашылығында еңбек ресурстарын пайдалану тиімділігін арттырудың стратегиялық жолдарын, басымдықтарын әзірлеу. Зерттеу объектісі – Қазақстан Республикасының Ауылшаруашылығы саласы. Зерттеу пәні аграрлық аумақтардың еңбек ресурстары болып табылады.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Қазақстан Республикасы аграрлы ел және оның агроөнеркәсіптік кешені елдің азық-түлікке деген ішкі қажеттілігін қамтамасыз етіп қана қоймай, өнімді сыртқы нарыққа шығаруға да мүмкіндік береді. Қазақстанның әртүрлі климаттық жағдайлары қоңыржай термиялық аймақтың барлық дерлік дақылдарын өсіруге және мал

шаруашылығын дамытуға мүмкіндік береді. Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев Қазақстан халқына Жолдауында ауылшаруашылығын дамытудағы жалпы мақсат еңбек өнімділігін және экспортты 2,5 есеге арттыру екенін атап өтті. Қазақстанның үлкен Ауылшаруашылығы әлеуеті бар, бұл алдағы бес жылда Ауылшаруашылығында нақты серпіліс жасауға мүмкіндік береді. Ол үшін ең алдымен агроөнеркәсіп кешеніне инвестиция тарту жұмыстарын ұйымдастыру қажет. Ел үкіметі ауылшаруашылығы саясатының нақты қысқа және орта мерзімді басымдықтарын әзірлеу және қолдау құралдарын тұрақтандыру бойынша жұмысты жалғастыруда (Moldashev A.B.2018. – №3. – S. 7-13) .

Қазақстан Республикасының мал басының саны 1-кестеде көрсетілген.

1-кесте – Қазақстан Республикасының мал басының саны, мың бас

Жыл	Ірі қара мал	Қой-ешкі	Шошқа	Жылқы	Түйе	Түйе Құс еті, миллион бас
2018	6 247,2	17 947,1	831,1	2 113,2	172,5	37,8
2019	6 764,2	18 329,0	815,1	2 415,7	193,1	39,9
2020	7 150,9	18 699,1	798,7	2 646,5	207,6	44,3
2021	7 436,4	19 155,7	813,3	2 852,3	216,4	45,0

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің мәліметінше, 2021 жылдың басында ірі қара мал саны 7 436,4 мың басты, шошқа – 813,3 мың басты, қой мен ешкі – 19 155,7 мың бас, жылқы – 2 852 басты құрады. мың бас, түйе – 216,4 мың бас, құстардың барлық түрлері – 45,0 млн.

2021 жылға шаруа қожалықтарының барлық санаттарында ірі қара мал басы 2018 жылдың басымен салыстырғанда 19,0%-ға өсіп, 7 436,4 мың басты, жылқы тиісінше 35%-ға және 2 852,3 мың басты, бас, түйе – 25,5%-ға және 216,4 мың басты құрады. мың басқа, қой-ешкі – 6,7%-ға және 19155,7 мың басқа, құс – 19,1%-ға және 45,0 млн. 2021 жылдың басында шошқа саны 2018 жылдың басымен салыстырғанда 2,1%-ға азайып, 813,3 мың басты құрады (2-кесте).

2-кесте – Қазақстан Республикасының шаруашылықтарының барлық санаттары бойынша мал басының саны, мың бас

Жыл	Ірі қара мал	Қой-ешкі	Шошқа	Жылқы	Түйе	Түйе Құс еті, миллион бас
Шаруашылықтардың барлық санаттары						
2018	6 247,2	17 947,1	831,1	2 113,2	172,5	37,8
2019	6 764,2	18 329,0	815,1	2 415,7	193,1	39,9
2020	7 150,9	18 699,1	798,7	2 646,5	207,6	44,3
2021	7 436,4	19 155,7	813,3	2 852,3	216,4	45,0
Ауылшаруашылығы кәсіпорындары						
2018	580,3	771,2	247,0	134,5	14,3	25,5
2019	662,9	835,1	221,1	146,8	13,6	28,7
2020	712,8	830,0	214,3	163,4	14,2	32,4
2021	717,9	874,2	241,0	181,1	15,2	32,8

Шаруалар немесе фермалар						
2018	1 948,4	6 808,9	117,2	939,2	68,5	0,4
2019	2 224,5	6 731,4	110,5	1 054,0	77,3	0,5
2020	2 409,8	7 061,8	93,2	1 186,5	82,9	0,5
2021	2 624 252	7 573,3	78,7	1 321,2	87,4	0,7
Тұрғындардың үй шаруашылықтары						
2018	3 718,5	10 367,5	466,9	1 039,4	89,6	11,9
2019	3 877,2	10 762,5	483,6	1 214,9	102,3	10,7
2020	4 028,4	10 807,3	491,2	1 296,7	110,5	11,4
2021	4 094,3	10 708,2	493,6	1 349,9	113,8	11,6

2-кестеге сәйкес зерттеулер көрсеткендей, мал басының ең көп саны (құстарды қоспағанда) шаруашылық қожалықтарында, ал құстар саны Ауылшаруашылығы кәсіпорындарында басым, бұл ірі құс фабрикаларында. Агроөнеркәсіптік кешенді дамытудың 2018-2021 жылдарға арналған бағдарламасы аясында асыл тұқымды мал шаруашылығы саласындағы инвестициялық жобаларды субсидиялауға шамамен 35,9 млрд теңге бөлінді.

Ауылшаруашылығы өнімдерінің (қызметтерінің) жалпы өнімінің құрылымы 3-кестеде көрсетілген.

3-кесте – Ауылшаруашылығының жалпы өнімінің (қызметтерінің) құрылымы, %

Атауы	2017	2018	2019	2020	2021
өсімдік шаруашылығы	55,6	55,2	53,9	54,7	58,2
Мал шаруашылығы өнімдері	44,0	44,5	45,8	45,0	41,6
Ауылшаруашылығы қызметтері	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2
Барлығы	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Қазақстанда өндірілген ауылшаруашылығы жалпы өнімінің 58,2%-ға жуығы өсімдік шаруашылығына, қалған 41,6%-ы және 0,2%-ы мал шаруашылығы мен егіншілік қызметтеріне тиесілі. (Валовый выпуск продукции 2019-2020 г.г. <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT225486>).

Өсімдік шаруашылығы Қазақстанның ауылшаруашылығының негізі болып табылады. Ең көп үлесті ішкі нарықта ғана емес, экспортқа да шығарылатын бидай өндірісі алады. Елімізде күріш, қарақұмық, арпа, сұлы, тары, жүгері сияқты дақылдар да өсіріледі. Егістік алқаптарының едәуір бөлігі қант қызылшасы және майлы дақылдар – күнбағыс, рапс. Тоқыма өнеркәсібі үшін мақта мен зығыр өсіріледі.

Өсімдік шаруашылығы 4-кестеде көрсетілген.

4-кесте – Өсімдік шаруашылығы өнімдерін өндіру, мың тонна

	2017	2018	2019	2020	2021
Дәнді дақылдар	20 634,4	20 585,1	20 273,7	17 428,6	20 065,3
Бидай	14 985,4	14 802,9	13 944,1	11 451,6	14 258,0
Арпа	3 231,3	3 305,2	3 971,3	3 830,1	3 659,3
Дән	762,4	784,7	862,1	896,0	958,1

Ашық және жабық жердегі көкөністер	3 795,2	3 791,1	4 081,9	4 355,2	4 590,9
Актүйнек	3 545,7	3 551,1	3 807,0	3 912,1	4 006,8
Майлы дақылдар	1 902,4	2 359,3	2 693,6	2 583,7	2 556,5
Күнбағыс тұқымдары	754,9	902,6	847,7	838,7	844,3
аскабак	2 070,9	2 094,0	2 142,5	2 382,1	2 425,1
Қант қызылшасы	345,0	463,2	504,5	485,5	466,3
Мақта	286,7	330,5	343,6	344,4	326,6

2021 жылдың қорытындысы бойынша дәнді дақылдардың жалпы өнімі аяқталғаннан кейінгі салмақ бойынша 2020 жылмен салыстырғанда 15,1%-ға өсіп, 20,1 млн тоннаны, ашық және қорғалған көкөністер – 5,4%-ға – 4,6 млн тоннаны, бақша дақылдары – 1,8%-ға өсті. 2,4 млн тонна. Бұл ретте майлы дақылдардың жалпы түсімі 1,1%-ға төмендеп, 2,6 млн тоннаны құрады.

Елімізде мал шаруашылығы дамып келеді. Сиыр, құс, қой еті, сүт өндірісі артып келеді. Сонымен қатар, 2021 жылы жұмыртқа өндірісінің 8,4%-ға төмендеуі байқалды.

Мемлекет қолдайтын негізгі бағыттар:

1 Мал шаруашылығы (ірі қара, ұсақ мал, сүтті мал шаруашылығы, жылқы шаруашылығы, түйе шаруашылығы, құс шаруашылығы);

2 Астық, қауын, техникалық, жемістер, көкөністер;

3 Ауылшаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу (ет өңдеу кәсіпорындары, мал сою пункттері; құс фабрикалары; сүт (сүт өңдеу кәсіпорындары, сүт жинау кәсіпорындары); астық, көкөністер мен жемістер (өңдеу, тазалау, сақтау, жөнелту).

Инвесторларға қатысты Қазақстан Республикасының Үкіметі беретін преференциялардың үш түрі:

1 инвестициялық жобаны іске асыру кезінде;

2 инвестициялық басым жобаны іске асыру кезінде;

Моторлы жабдықтар өндірісінде, оның ішінде ауылшаруашылық машина жасауда 3 инвестициялық арнайы жобаны жүзеге асыруға болады.

Ауылшаруашылығы тауарын өндірушілер етті асыл тұқымды, етті-сүт бағытындағы асыл тұқымды ірі қара малды сатып алуға, күтіп-бағуға және өсіруге мемлекет тарапынан берілетін субсидияларға сене алады. Бұл ретте өнімді малды да, асыл тұқымды малды да сатып алу және ұстау субсидияланады. Бұл субсидиялар ірі қара, ұсақ мал, шошқаға қолданылады.

Ет, сүт, жүн өндіру мен өңдеу субсидияланады.

Өсімдік шаруашылығында астық, қызылша, мақта, күнбағыс өндіру және өңдеу субсидияланады. Өнімділікті арттыру мақсатында мемлекет тыңайтқыштарды, Ауылшаруашылығы дақылдарының зиянкестерімен күресу үшін қолданылатын заттарды да субсидиялайды (Государственная программа 2018-2021 годы: <https://egov.kz/cms/ru/law/list/U1700000420>).

Машина-трактор паркін қарқынды жаңартуды ынталандыру мақсатында мемлекет Ауылшаруашылығы техникасын сатып алуды субсидиялайды және жеңілдетілген несиелер береді.

Қазақстан Республикасы экономикасының стратегиялық маңызды салаларының бірі бола отырып, агроөнеркәсіптік кешен салық салу саласында мемлекеттік қолдауға ие. Аграрлық секторда жұмыс істейтін субъектілер үшін кәсіпорынды ұйымдастырудың екі нысаны бар – бұл шаруа қожалықтары мен ауылшаруашылығы тауарын өндірушілер, сондай-ақ ауылшаруашылығы кооперативтері. ауылшаруашылығы кәсіпкерлігі субъектілері шағын кәсіпкерлік субъектілері үшін арнаулы салық режимін, шаруа және фермер қожалықтары үшін арнаулы салық режимін, ауылшаруашылығы тауарын өндірушілердің заңды тұлғалары мен ауылдық тұтыну кооперативтері үшін арнаулы салық режимін, сондай-ақ жалпыға бірдей белгіленген салық салуды қоса алғанда, бірнеше салық салу режимдерінің бірін пайдалана алады.

Ауылшаруашылығы өнімін өндіруде орасан зор әлеуетке ие, орасан зор ауылшаруашылығы аудандарына ие Қазақстан Республикасы ауылшаруашылығы өндірісінің барлық кезеңдерінде фермерлерге кәсіпорын құрудан бастап өнімді экспортқа шығаруға дейін жан-жақты қолдау көрсетеді. Сонымен кәсіпорын құру кезеңінде мемлекет салық ставкаларын төмендете отырып, басқа да бірқатар салықтардан босату арқылы салық салудың әртүрлі нысандарын енгізді. Мемлекет жергілікті атқарушы органдар деңгейінде жер телімдерін беруге көмек көрсетеді. Көктемгі дала жұмыстарын жүргізу кезінде мемлекет жеңілдетілген бағамен жанар-жағармай береді, элиталық тұқымдық материал алуға жәрдемдеседі, органо-минералды тыңайтқыштарды сатып алуға 50%-ға дейін субсидия береді, ауылшаруашылығы дақылдарын зиянкестерден қорғауға арналған заттарды пайдалануды субсидиялайды. ауылшаруашылығы өнімдерін сақтау, өңдеу және жөнелту бойынша өндіріс орындарын құру ынталандырылуда. Асыл тұқымды мал өсіру, ет және сүт өңдеу, өсімдік шаруашылығы өнімдерін өңдеу, жүн өңдеу кәсіпорындарын құру құнының 20-дан 50%-ға дейінгі мемлекет тарапынан ынталандырылады. ауылшаруашылығы өндірісінің рентабельділігін қамтамасыз ету, сондай-ақ өңдеушілерді шикізатпен қамтамасыз ету мақсатында өңдеуші кәсіпорындардың ауылшаруашылығы өнімдерін бекітілген баға бойынша сатып алуын мемлекет субсидиялайды.

Агроөнеркәсіп кешенін қолдау үшін «Қарапайым заттардың экономикасы» жеңілдетілген несиелендіру бағдарламасы бойынша келесі салаларға қаражат қарастырылды: агроөнеркәсіптік кешендегі қайта өңдеуге 300 млрд теңгеге дейін; агроөнеркәсіптік кешендегі өнім көлемі 300 млрд теңгеге дейін, оның ішінде көктемгі дала және егін жинау жұмыстарына 30 млрд теңгеден аспайды.

2021 жылғы 10 желтоқсандағы жағдай бойынша агроөнеркәсіп кешеніндегі өнім өндіруге 125 млрд теңге сомасында 1 606 жоба несиелен қамтылды, оның ішінде 1 494 жоба 105,5 млрд теңгеге субсидияланды. Көктемгі дала және егін жинау жұмыстары бағытында 19,9 млрд теңгеге 441 жоба қаржыландырылды. Ауылшаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу саласында 178 жобаға 225,2 млрд теңге несие берілді, оның ішінде 173 жоба 139,9 млрд теңгеге субсидияланды. Бағдарлама бойынша қаражатты игеру жалғасуда.

2021 жылдың басынан бастап агроөнеркәсіптік кешенде жаңа сақтандыру жүйесі күшіне енді, ол бұрынғы данайыр машылығы ерікті. Ерікті сақтандырудың жаңа жүйесі аясында мемлекет сақтандыру сыйлықақыларының 50 пайызын субсидиялау түрінде қолдау көрсетеді. Бүгінгі таңда бірқатар сақтандыру өнімдері бекітілді. Өсімдік шаруашылығы саласында – топырақта ылғалдың жетіспеуінен және артық болуынан сақтандыру. Мұнда дәнді дақылдар (бидай, арпа, жүгері, сұлы) және майлы дақылдар (күнбағыс, рапс, зығыр) дақылдары сақтандыруға жатады.

Өсімдік шаруашылығы саласында ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер жасалған келісімдер бойынша 99 млн теңге көлемінде мемлекеттен субсидия алып үлгерді. Бұл ретте ағымдағы жылы сақтандыру жағдайының орын алуы нәтижесінде 518,2 млн теңге сомасында төлемдер жүргізілді. Мал шаруашылығында – малды аурулардан, жазатайым оқиғалардан, табиғи қауіптерден, өрттен, үшінші тұлғалардың зиянды әрекеттерінен сақтандыру. Малды сақтандыру салыстырмалы түрде жаңа өнім. Бүгінгі таңда 1893 бас ірі қара сақтандырылып, 7,4 млн теңге көлемінде сақтандыру сыйлықақысы субсидияланды. Агроөнеркәсіптік кешен субъектілеріне инвестициялық инвестициялар шығындарының 25%-ын өтеуді көздейтін Инвестициялық субсидиялау бағдарламасы бойынша жыл сайынғы қаржыландыру өсуде.

Жалпы, пандемиямен байланысты жүріп жатқан жаһандық процестерге қарамастан, инвестициялық субсидиялау бағдарламасы бойынша жыл сайынғы қаржыландырудың өсу үрдісі байқалады. Мәселен, 2020 жылы бұл мақсаттарға республикалық бюджеттен 107,6 миллиард теңге, 2021 жылы 112,3 миллиард теңге бөлінді. Инвестициялық субсидиялар көлемінің ұлғаюы субсидия алуға өтінімдер санын 2020 жылғы 22,7 мыңнан 2021 жылы 26,2 мыңға дейін арттыруға мүмкіндік берді, сондай-ақ салаға инвестиция көлемінің өсуіне оң әсер етті. Ағымдағы жылдың 11 айында ауыл шаруашылығы саласына инвестиция көлемі 454 млрд теңгені құрады, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 4,7%-ға, азық-түлік өнімдерін өндіруге – 86,5 млрд теңгеге немесе 18,6%-ға артық. 2021 жылы агроөнеркәсіптік кешен субъектілерін кредиттеу кезінде сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау, сондай-ақ Ауыл шаруашылығы жануарларын, техника мен технологиялық жабдықтарды сатып алуға лизинг беру бағдарламасын іске асыруға 37,7 млрд теңге бөлінді. Нәтижесінде 8 105 несиелік келісім субсидияланды, 327,3 млрд теңге сомаға қарыз қаражаты тартылды.

Оның ішінде «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасы аясында 126,6 млрд теңгеге 2 511 несиелік келісім субсидияланды. Пандемия кезінде Сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау қағидаларына айналым қаражатын толықтыруға арналған кредиттік шарттар бойынша субсидиялау нормативін 5%-дан 7%-ға дейін арттыру, сондай-ақ көктемгі несиелік шарттар бойынша сыйақы мөлшерлемелерін 9%-ға субсидиялау бойынша өзгерістер енгізілді. далалық және егін жинау жұмыстары. 2021 жылы коронавирустық пандемия кезінде еліміздегі әлеуметтік-экономикалық тұрақтылықты сақтау бойынша

бірқатар шаралар жүзеге асырылды, оның ішінде АӨК субъектілері үшін банктердің несиелік тәуекелдерін бөлісетін екінші деңгейлі банктік несиелерге кепілдік берудің жаңа механизмі енгізілді. және саланы қаржыландырудың тартымдылығын арттыру.

Бұл бағдарламаның кепілі – «Ауылшаруашылығын қаржылай қолдау қоры» АҚ. Кепілдік пандемия кезінде де зардап шеккен және қамтамасыз етудің жеткіліксіздігі жағдайында оларды қаржыландыруды ұлғайту бойынша шараларды әзірлеуді қажет ететін агроөнеркәсіптік кешендегі инвестициялық жобаларды іске асыруға беріледі.

Кепілдік шарттарына: жылдық 17%-дан аспайтын мөлшерлеменен, 10 жылдан аспайтын мерзімге несиесомасы 3 млрд теңгеге дейін. Кепілдік жарна кепілдік сомасының 30%-ын құрайды, оның 29,9%-ын жергілікті атқарушы орган, 0,1%-ын агроөнеркәсіптік кешен субъектісі төлейді. Бұл бағдарлама жаңа болғандықтан, қазіргі уақытта аталған тетік бойынша «Қазақстан Халық Банкі» АҚ арқылы 1,3 млрд теңге несиеге 650 млн теңге көлемінде кепілдік беру бекітілді.

«Еңбек» Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2018 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы аясында Министрлік «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ еншілес ұйымдары арқылы облыста бизнес-жобаларды іске асыру үшін несиелер мен шағын несиелер беру бойынша жұмыс жүргізуде. ауылдық жерлер мен шағын қалалар.

2021 жылы шағын несиелеуге республикалық бюджеттен 43,2 млрд теңге бөлініп, 11 294 шағын несиесу беру жоспарланып отыр. Бұл қаражат 99,9 пайызға игеріліп, ауылдық елді мекендер мен шағын қалаларға барлығы 11 106 шағын несиесу беріліп, 11,9 мыңға жуық жұмыс орны ашылды. Сондай-ақ 24 млрд теңгеге 6 711 стартап-жоба, 5,5 млрд теңгеге 1 393 стартап-жоба, 13,5 млрд теңгеге қолданыстағы бизнес-жоба, оның ішінде 5, 2 млрд теңгеге 752 зәкірлік кооперация жобасы және 13,4 млрд теңгеге 3 823 жоба қаржыландырылды. «Бастау-Бизнес» бағдарламасы бойынша кәсіпкерлік негіздеріне оқытылған азаматтардың.

Салалар бойынша: 8783 шағын несиесу мал шаруашылығын дамытуға, 338 шағын несиесу өсімдік шаруашылығына, 1462 шағын несиесу ауылшаруашылық емес кәсіпкерлік субъектілеріне берілді.

Нәтиже және талқылау. Ауылшаруашылығы өндірісін жан-жақты дамыту және маркетингі жетілдіру аясында Алматы, Жамбыл және Түркістан облыстарындағы «егістіктен контрагерге» ауылында кооперативтік тізбекті дамыту бойынша пилоттық жоба іске қосылды. Жобаға 2500 жеке қосалқы шаруашылықтар (ЖҚК), 31 шаруа қожалықтары (ШҚ), 73 ауылшаруашылық тауар өндірушілері (ТТП), 10 өңдеуші кәсіпорын, 13 жеке кәсіпкер (ЖК) және 82 сауда нысаны қатысады.

56 жеткізуші мен 119 сауда орындары арасында делдалдардың қатысуынсыз тауарды өткізу ұйымдастырылған.

Жоғарыда келтірілген статистикалық талдау деректері Қазақстан

Республикасының агроөнеркәсіптік кешенінің SWOT талдауының платформасы болып табылады (8-кесте).

8-кесте - Қазақстан Республикасы агроөнеркәсіп кешенінің күшті, әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіп-қатерлерін SWOT-талдау.

Мықты жақтары:	Әлсіз жақтары:
<ul style="list-style-type: none"> - ауылшаруашылығы жалпы өнімінің тұрақты өсуі; - Қазақстан бидай және бидай ұнын өндіру бойынша әлемде көшбасшы; - Қазақстанның агроөнеркәсіптік кешені айтарлықтай мемлекеттік қолдауға ие болады; - жер және су ресурстарының болуы; 	<ul style="list-style-type: none"> - жануарлардың төмен өнімділігі; - негізгі дақылдардың төмен өнімділігі; - еңбек өнімділігінің төмендігі; - шаруашылық жүргізуші субъектілердің рентабельділігінің төмен деңгейі; - ҒЗТКЖ-ны енгізудің төмендігі; - қаржыландыру және сақтандыру жүйесінің тиімділігінің төмендігі.
Қауіптер мен қауіптер:	Мүмкіндіктер:
<ul style="list-style-type: none"> - сала өніміне әлемдік бағаның ішкі және сыртқы конъюнктурасының нашарлауынан туындаған макроэкономикалық тәуекелдер; - бірқатар өнімдер бойынша ДСҰ-ға кіруге байланысты халықаралық нарықтарда бәсекелестіктің күшеюі; - табиғи-климаттық жағдайлардың қысқа мерзімді де, ұзақ мерзімді де қолайсыз өзгерістері (жаһандық жылыну және соған байланысты шөл және шөлейт жерлерді көбейту, су ресурстарының тапшылығының артуы, ауа райы жағдайының тұрақсыздығы және т.б.) 	<ul style="list-style-type: none"> - импортты алмастыруды дамыту және агроөнеркәсіптік кешеннің бірқатар салаларында экспорттық әлеуетті іске асыру; - саланы тиімді мемлекеттік қолдауды қалыптастыру; - тауарлы балық шаруашылығын дамыту, ірі қара мал етін экспорттау, малды өсіру, алма, майлы дақылдар және басқа да өнім түрлерін өндіру.

Жоғарыда көрсетілгендей, агроөнеркәсіптік кешен мәселелерін мемлекет тарапынан дер кезінде шешу үшін оны жетілдіру бойынша кешенді шаралар қабылдануда. Біртіндеп статистика бұл салада оң үрдісті көрсетіп отыр, оның ішінде: жалпы өнім көлемінің ұлғаюы, жаңа ауылшаруашылығы нысандарының құрылуы және т.б. Дегенмен, қазіргі шаралар жеткіліксіз, өйткені бірқатар күрделі кедергілер дамудың одан әрі сапасын қамтамасыз етуге кедергі жасайды. сала бойынша:

Біріншіден, саладағы еңбек өнімділігінің төмендігі мәселесі өзекті күйінде қалып отыр. Мұндай төмен көрсеткіштің негізгі себептеріне жеткіліксіз техникалық жарактандыру, енгізу, тиімді агротехнологияларды трансферттеу және олардың шағын және орта шаруашылықтар үшін қолжетімділігі мәселелері жатады. Мәселен, Ауылшаруашылығындағы машиналар мен құрал-жабдықтардың тозу дәрежесі 2018 жылы 45,7 пайызды құрады. ауылшаруашылығы тракторларының саны бойынша Қазақстан басқа елдерден әлдеқайда артта қалды.

Мәселен, Қазақстанда ауылшаруашылығы алқаптарының 1 гектарына 1 трактордан келеді, ал АҚШ-та – 27, Үндістанда – 16, Бразилияда – 11. Сонымен

қатар, елдегі тракторлар мен комбайндардың көпшілігінің қызмет ету мерзімі нормадан асып түседі. мерзімі 17 жыл. Өз кезегінде тозған және ескірген техниканы пайдалану жөндеу жұмыстарына және жанар-жағармайға кететін шығынды орта есеппен 20%-ға арттырады және түптеп келгенде егіннің азаюына әкеледі (<https://www.kazportal.kz/selskoe-hozyaystvo-v-kazahstane>).

Ауылшаруашылығындағы еңбек өнімділігіне де, елдің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге де әсер ететін тағы бір маңызды мәселе – агроғылым мен бизнес-қоғамдастықтың өзара іс-қимылының әлсіздігі. Бұл жерде Қазақстан Республикасы Ауылшаруашылығы министрлігі ұсынған мәліметтер салада ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерінің 8% ғана өндіріске енгізілгенін көрсетеді (https://online.zakon.kz/document/?doc_id=38209741).

Ғылыми зерттеулер мен әзірлемелердің негізгі бөлігін мемлекет бизнестің белсенді қатысуынсыз қаржыландырады, бұл даму процесінде оның нақты мүдделері мен сұраныстарын көрсете алады. Дәл осы жерде коммерцияландыру және технологиялар трансферті мәселелері туындайды. Ғылыми зерттеулер жыл сайын 6 мыңнан астам шаруа қожалығын қамтиды, бұл агроөнеркәсіп кешенінің тіркелген субъектілерінің 3%-ын ғана құрайды (Программа <http://www.matritca.kz/news>). Бұл ретте отандық шаруаларға тиімді технологияларды енгізу аса қажет. Мысалы, өсімдік шаруашылығы саласында ұзақ сақтауға болатын және соның нәтижесінде ішкі азық-түлік нарығын жыл бойына өзіндік өніммен қамтамасыз ететін көкөністердің әртүрлі түрлерінің ұзақ мерзімді сорттарын пайдалану қажет. импорттық тауарларды импорттау қажеттілігінсіз, бұл түптеп келгенде жыл сайын тұтыну бағасының өсуіне әкеледі. Сондықтан, бұл кереғар жағдайды шешу үшін екі тараптың – ғылыми қауымдастық пен бизнестің, соның ішінде кішігірім тараптардың өзара әрекеттесуінің оңтайлы форматын таңдау қажет. Бұл аспект шешілмейінше, ешқандай үлкен әсер күтуге болмайды.

Кадр мәселесі де бар. Жергілікті атқарушы органдардың мәліметінше, агроөнеркәсіптік кешен субъектілерінің 80 пайызға жуығы мамандарға аса мұқтаж. Бұл ретте Ауылшаруашылығы мамандықтары бойынша мамандарды даярлау үшін жыл сайын білім гранттарының жеткілікті саны бөлінетінін атап өткен жөн. Алайда, соның салдарынан ауылшаруашылық университеттерін бітірген түлектердің жартысы ғана ауылдық жерлерде жұмысқа орналасқан. Олардың кейбіреулері тек ресми түрде жұмыс істейді, ал іс жүзінде олар басқа салаларда жұмыс істейді. Субсидияларды бөлу мәселесі ерекше назар аударуды қажет етеді. Мәселен, қазіргі уақытта сарапшылар қауымдастығы мен шаруалар «Сыбаға» бағдарламасы бойынша қаржылық қолдау тетігі мәселесін қызу талқылап жатыр. Бағдарлама шарты бойынша сатып алынған ірі қара тек шет мемлекеттерден әкелінуі тиіс. Мұндай қатаң талаптың болуы бұл бағдарламаны шағын және орта шаруашылықтар үшін қолжетімсіз және тиімсіз етеді. Себебі, көбінесе асыл тұқымды малды шетелден сатып алу тек ірі кәсіпорындар үшін ғана мақсатқа сай келеді, өйткені мұндай малдың құны айтарлықтай жоғары, сонымен қатар жеткізу, кедендік ресімдеу және бір

айға карантиндік аймаққа орналастыру шығындары өте жоғары. және жарты. Сонымен қатар, малдың өлім-жітім және эпизоотиялық ауруларды әкелу қаупі де бар.

Бұл ретте елімізде асыл тұқымды мал өсіретін шаруашылықтар бар. Алайда, бағдарламаның шарттарына сәйкес, отандық шаруашылықтар мал сатып алуға жеткізуші ретінде қатыса алмайды, бұл түптеп келгенде шетелдік асыл тұқымды шаруашылықтармен салыстырғанда оларды кемсітеді. Сондай-ақ, жергілікті шаруашылықтардың асыл тұқымды малдарының бірқатар бәсекелестік артықшылықтары бар екенін ескерген жөн. Біріншіден, бұл тасымалдау құнының төмендігі және кедендік және карантиндік ресімдеудің қажеті жоқ. Екіншіден, эпизоотиялық ауруларды анықтау қаупі аз. Үшіншіден, жергілікті репродукторлардың малдары қазірдің өзінде табиғи-климаттық жағдайларға бейімделген, бұл өлім қаупін азайтады. Соның салдарынан бүгінде жергілікті асыл тұқымды шаруашылықтар мен репродукторлар өнімділігі жоғары асыл тұқымды малды тауарлы ет бағасымен союға мәжбүр болып отыр, бұл пайдалылық және бұрын салынған қаражатты қайтару қағидасына қайшы келеді.

Аграрлық сектордың бәсекеге қабілеттілік деңгейіне тікелей әсер ететін Ауылшаруашылығы өнімдерін сақтау және өткізу проблемалары маңызды болып табылады. Сауда-логистикалық жүйенің дамымауы, тауарларды сату алдындағы дайындау (жуу, орау, кептіру, мөлшерлеу және тасымалдау және т.б.) объектілерінің іс жүзінде жоқтығы жыл бойына жоғары сапалы шикізатты біркелкі жеткізуді қамтамасыз етпейді. Осылайша, кейбір өңірлерде жеміс-көкөніс және азық-түлік өнімдерін сақтауға арналған қойма инфрақұрылымы дамымаған. Республикада барлығы 21 көлік-логистикалық орталық жұмыс істейді, бірақ қолда бар қуаттар проблемаларды жоюға жеткіліксіз, өйткені дәнді-дақылдар мен майлы дақылдардың орташа жылдық түсімі артқан сайын қоймалық қуаттардың тапшылығы артады.

Сондай-ақ, сауда орындары санының өсуіне қарамастан, Қазақстанның шалғай аудандарына азық-түлікті жеткізу облыстық және аудандық маңызы бар автомобиль жолдарының жағдайының нашарлауымен, өңірлер арасындағы жүк тасымалының теміржол желісінің дамымауымен қиындауда. Сондай-ақ, маркетинг жүйесіне интеграцияланудың жеткіліксіз деңгейі отандық өндіріс пен Ауылшаруашылығы өнімдерін қайта өңдеуді дамытуға кедергі келтіруде. Көбінесе бұл азық-түлік тауарларының негізгі ағыны шағын кәсіпорындарға (81%) түсуіне байланысты.

Қорытынды. Нәтижесінде ауылшаруашылығы өнімдерін өндірушіден сатып алушыға дейін жылжыту стихиялық режимде жүзеге асырылады.

Осылайша, белсенді мемлекеттік қолдауға, ауылшаруашылығы өндірісінің ауқымының ұлғаюына, азық-түліктің негізгі түрлеріне қажеттілікті қанағаттандыруға және әлемдік саудаға қатысуға қарамастан, Қазақстанның ауылшаруашылығында бүгінгі күнге дейін елеулі проблемалар сақталуда. Сондықтан Қазақстан Республикасының ауылшаруашылығын одан әрі сапалы дамыту үшін мыналар қажет:

- инновациялық белсенділікті арттыру негізінде отандық өнім көлемін ұлғайту, атап айтқанда, ескірген және ескірген машиналар мен жабдықтарды ауыстыру, ресурс үнемдейтін заманауи технологияларды енгізу есебінен ауылшаруашылығы өнімділігінің деңгейін арттыру.

- ауылшаруашылығындағы көрсеткіштерді жақсарту үшін тиімді, ең бастысы қолданбалы шешімдерді алу мақсатында ғылыми қоғамдастық пен бизнестің өзара әрекеттесуінің арнайы іс-шаралар жоспарын немесе картасын әзірлеу.

- аграрлық секторда жұмыс істеуге перспективалы жас мамандарды тарту мақсатында ауылдық елді мекендердің өмір сүру жағдайларын (инфрақұрылым, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жеңілдіктер және т.б.) жақсарту бойынша жұмысты жалғастыру.

- барлық тәуекелдер мен мүмкіндіктерді ескере отырып, саланы субсидиялау бойынша қолданыстағы шараларды егжей-тегжейлі қарастыру және бағалау, осылайша лоббизмнің әртүрлі түрлерінің әсерін барынша азайту.

- ауылшаруашылығы және өңдеуші ұйымдар арасындағы интеграциялық үдерістерді күшейту.

- ауылшаруашылығы өнімдерін өткізу инфрақұрылымын жетілдіру, атап айтқанда, коммуналдық көтерме азық-түлік базарларының санын ұлғайту, азық-түлік базарларының инфрақұрылымдық объектілерін салуды жеңілдетілген несиелеу.

- Республиканың барлық ауылдық елді мекендерінде және ауылшаруашылығы шикізатының көздері жоғары шоғырланған шалғай аудандарда дайындау пункттерінің кең желісін құру және қосымша сақтау инфрақұрылымының объектілерін салу.

Әрине, бұл саланың айтарлықтай көп векторлы және тармақталған екенін ескерсек, барлық мәселені бірден және қазір шешу мүмкін емес, дегенмен барлық мүдделі тараптар бірігіп, ортақ игілігі үшін тиімді шаралар қабылдауға тырысуы керек.

Information about authors:

Imanbayeva Zauresh Otegenkyzy – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Public Administration, Finance and Marketing Aktobe Regional University named after K. Zhubanov *utegen_z_78@mail.ru* Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6604-4135>;

Dinara Amerzhanova – PhD, Associate Professor of the Department «Economics and Business», Academy of Labour and Social Relations, E-mail: *Dinara.Amerzhanova@gmail.com*, ORCID: 0000-0002-4357-0287;

Davletbayeva Nazgul – Candidate of Economic Sciences, Professor Buketov Karaganda State University, *n.davletbaeva74@mail.ru*, <https://orcid.org/0000-0003-3463-8937>;

Kussainov Khalel – Doctor of Economics, Professor of the department of

public administration, finance and marketing, K. Zhubanov Aktobe Regional University Kazakhstan, 030000, Aktobe, K. Zhubanov Aktobe Regional University *Kusainov-x@mail.ru*, <https://orcid.org/0000-0001-9601-771X>. ID: D-44-2018;

Duizhanova Elmira – Master of economic sciences, senior lecturer of the department «State administration, finance and marketing», Aktobe Regional University. *Aiym2005@mail.ru* <https://orcid.org/0000-0002-6567-1636>.

ӘДЕБИЕТТЕР

Зубарева Ю.В., Пилипенко Л.М. Проблемалық веденія агробизнес и направлення их решения // *Фундаментальные исследование*. - 2018. - № 12(4). - С. 858-862.

Молдашев А.Б. ҚХА Қазақстан: проблемалық развития и поиск их решения // *Проблемалық агрорынка*. - 2018. - № 3. - С. 7-13.

Валовой внутренний продукт методом производства за январь-декабрь 2019 года – Комитет по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан, Национальные счета — Интегрированные счета: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT297361>.

Валовой выпуск продукции (услуг) сельского, лесного и рыбного хозяйства за 2019-2020 гг. – Комитет по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан, Статистика сельского, лесного, охотничьего и рыбного хозяйства: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT225486>.

Государственная программа развития агропромышленного комплекса РК на 2018 – 2021 годы: <https://egov.kz/cms/ru/law/list/U1700000420>.

Избран новый состав Совета директоров НАО «Национальный аграрный научно-образовательный центр»: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=38209741.

Занятое население по основным видам экономической деятельности (квартальные данные) 2018-2019 гг. – Комитет по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан, Труд: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT104800>.

Казахстан: АПК – не «чёрная дыра»: <https://kazakh-zerno.kz/novosti/populyarnye-novosti/242253-kazakhstan-apk-ne-chjornaya-dyra>.

Сельское хозяйство в Казахстане: <https://www.kazportal.kz/selskoe-hozyaystvo-v-kazahstane/> Лишь 8% результатов научно-технической деятельности внедряются в производство – Минсельхоз РК: https://bnews.kz/ru/news/tolko_8_rezultatov_nauchnotekhnicheskoi_deyatelnosti_vnedryautsya_v_proizvodstvo_msh_rk.

Программа «Сыбага» лоббирует интересы зарубежных племенных хозяйств: <http://www.matritca.kz/news/61602-programma-sybagalobbiruuet-interesy-zarubezhnyh-plemennyh-hozyaystv.html>.

REFERENCES

Zubareva Yu.V., Pilipenko L.M. Problemy vedeniya agrobiznesa i napravleniya ih resheniya // *Fundamental'nye issledovaniya*. - 2018. - № 12(4). – S. 858-862.

Moldashev A.B. APK Kazahstana: problemy razvitiya i poisk ih resheniya // *Problemy agropyntka*. – 2018. – №3. – S. 7-13.

Gross domestic product by production method for January-December 2019 - Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, National accounts - Integrated accounts: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT297361>.

Gross output of products (services) of agriculture, forestry and fisheries for 2019-2020 – Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, Statistics of agriculture, forestry, hunting and fisheries: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT225486>.

State program for the development of the agro-industrial complex of the Republic of Kazakhstan for 2018 - 2021: <https://egov.kz/cms/ru/law/list/U1700000420>.

A new composition of the Board of Directors of NJSC “National Agrarian Scientific and Educational Center” was elected: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=38209741.

Employed population by main types of economic activity (quarterly data) 2018-2019 – Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, Labor: <http://stat.gov.kz/getImg?id=ESTAT104800>.

Kazakhstan: APK is not a “black hole”: <https://kazakh-zerno.kz/novosti/populyarnye-novosti/242253-kazakhstan-apk-ne-chjornaya-dyra>.

Agriculture in Kazakhstan: <https://www.kazportal.kz/selskoe-hozyaystvo-v-kazahstane/> Only 8% of the results of scientific and technical activities are introduced into production - Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan: https://bnews.kz/ru/news/tolko_8_rezultatov_nauchnotekhnicheskoi_deyatelnosti_vnedryautsya_v_proizvodstvo_msh_rk.

The Sybaga program lobbies the interests of foreign breeding farms: <http://www.matritca.kz/news/61602-programma-sybagalobbiruetinteresyzarubezhnyhplemennyyhhozyaystv.html>.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.У. Қуанбаева, Р.Е. Жақиянова РОБОТОТЕХНИКА ПӘНІН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	5
Н.С. Әлқожаева, Қ.Б. Жұмабекова, Г.Қ. Шашаева, Р. Жәлиқызы БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТКЕ ДАЙЫНДАУ.....	19
М. Бектурова, А. Жайтапова, С. Тулепова, Г. Дянкова БОЛАШАҚ ШЕТ ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ЖАЗУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ӘЛЕУМЕТТІК-АФФЕКТИВТІ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӘСЕРІ.....	33
Ж.М. Есіркепов, Б.С. Омаров, Б.І. Құрманбаев, Н.Б. Омаров ЖАРЫС КЕЗІНДЕ ЖОҒАРЫ ДӘРЕЖЕЛІ ВОЛЕЙБОЛШЫЛАРДЫҢ ТЕХНИКАЛЫҚ-ТАКТИКАЛЫҚ ӘРЕКЕТТЕРІНІҢ ЕСЕБІН ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІЛІГІ.....	48
А.Б. Жолмаханова, Б.Д. Карбозова, Е. Рыбина ЭМИГРАНТ ЕСТЕЛІКТЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ.....	58
А.А. Куралбаева, Б.М. Баймуханбетов, Г.Е. Абылова «САУАТ АШУ» ОҚУЛЫҒЫНДАҒЫ ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРҒА МАЗМҰНДЫҚ ТАЛДАУ.....	68
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, М.А. Батырбаева, Н.Р. Суранчиева ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРНЫНДАРЫНДА ЕЖЕЛГІ ӘДЕБИ МҰРАЛАРДЫ ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ НЕГІЗДЕРІ.....	81
А.Ж. Мәуітбекова, К.Н. Булатбаева ОМОНІМДІК ПАРАДИГМА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ БІРЛІГІ РЕТІНДЕ.....	87
Ф.Д. Наметкулова, Г.Т. Шойынбаева, А.Қ. Сугирбекова БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ФИЗИКАЛЫҚ ЭКСПЕРИМЕНТ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ДАЯРЛАУ.....	100

Ғ.А. Орынханова, Ж.К. Қиынова, А.Т. Оңалбаева АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	113
А.Р. Рымханова, С.К. Абильдина, Р.К. Дюсембинова СТУДЕНТ ЖАСТАР ЕРІКТІЛІГІНІҢ ЖЕКЕ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДЕТЕРМИНАНТТАРЫ.....	125
Г.А. Сейдуллаева, Г.Ж. Жалелова, Г.С. Сапар ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ЖОБАЛАУ.....	138
А.С. Тастанова, Н.Т. Шындалиев, Ж.Е. Зулпыхар МАШИНАЛЫҚ ОҚЫТУДА РҮТНОН БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ.....	150
С. Тлеубай, Ж. Жауыншиева, С. Есимкулова, Ж. Оралканова УНИВЕРСИТЕТТЕ БОЛАШАҚ МАМАНДЫ ДАЙЫНДАУДА ЭМОЦИОНАЛДЫҚ КОМПОНЕНТТІ ДАМЫТУДЫҢ РӨЛІ.....	161
А.А. Туктасинова, К.Ш. Бакирова ПӘН МЕН ТІЛДІ КІРІКТІРІП ОҚЫТУДА ОҚУ МАТЕРИАЛДАРЫН ПАЙДАЛАНУ ТУРАЛЫ.....	173
З.Н. Утегулова, Ф.Ш. Оразбаева, Э.Н. Оразалиева АЙТЫЛЫМ МЕН ЖАЗЫЛЫМ ПРОЦЕСТЕРІНІҢ КОММУНИКАТИВТІК АСПЕКТІЛЕРІ.....	183
Г.Т. Шүкенай, А.М. Абызова, Г.А. Тлегенова ПЕДАГОГ ТІЛІНІҢ ЛИНГВОЭКОЛОГИЯСЫ.....	194

ЭКОНОМИКА

Л.О. Абылкасимова, М.Б. Молдажанов, А.Ж. Зейнуллина, К.Е. Хасенова, А.Б. Рахешева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЭКОТУРИЗМНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ ЖОЛДАРЫ.....	207
Г. Азретбергенова, З. Есымханова, Ы. Узын ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ МЕН ЭКСПОРТ БАЙЛАНЫСЫН ДАМУШЫ ЕЛДЕР НЕГІЗІНДЕ ПАНЕЛЬДІК ТАЛДАУ.....	220

О.А. Дагмирзаев ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫ НАҚТЫ СЕКТОРЫНЫҢ АЙМАҚТЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІНІҢ ВАРИАТИВТІЛІГІН ФАКТОРЛЫҚ ТАЛДАУ.....	232
Б.А. Жакупова, А.Т. Сексенова, А.С. Рахманова, К.Б. Тлеуқабылова КОМПАНИЯДА ДАҒДАРЫСТЫҢ АЛДЫН АЛУ - КАПИТАЛДЫ ОҢТАЙЛЫ БАҒАЛАУДЫҢ НӘТИЖЕСІ.....	243
Р.А. Жанбаев, Г.Р. Темирбаева, Д.А. Айбосынова, А.Е. Еркін, Д.Г. Максимов КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОР: ТҰРАҚТЫ ДАМУ МАҚСАТТАРЫ (ТДМ) ЖӘНЕ ОЛАРДЫ КОРПОРАТИВТІК СТРАТЕГИЯЛАРҒА ИНТЕГРАЦИЯЛАУ ҚҰРАЛДАРЫ.....	253
З.О. Иманбаева, Д.А. Амержанова, Н.Б. Давлетбаева, Х.Х. Кусаинов, Э.Ш. Дуйжанова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ЖОЛДАРЫ.....	270
Л. Кан, Т. Мухамедьярова-Левина, А. Анесова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ПАЙЛЫҚ ҚОРЛАРДЫҢ ЖАҒДАЙЫ МЕН ДАМУ БОЛАШАҒЫН ТАЛДАУ.....	286
Г.К. Кенжетаетаева, Г.Т. Кунуркульжаева, Л.А. Шафеева, В. Есмагзам, И.Т. Имангалиева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚ ДЕҢГЕЙІН ТАЛДАУ.....	298
Ғ.Е. Керімбек, М.Ғ. Қайырғалиева, Г.Е. Нурбаева, Н.А. Умбеталиев, К.Б. Сатымбекова КОМПАНИЯДА АҚША ҚАРАЖАТТАРЫН БАСҚАРУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ СТРАТЕГИЯСЫН ЖЕТІЛДІРУ.....	311
А.А. Муталиева, С. Дырка, В.Н. Сейтова, А.Б. Махатова, М.Қ. Ускенов ҚАЗАҚСТАНДА СҮТ ӨНДІРІСІНІҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ.....	322
А.А. Нургалиева, С. Дырка АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНДІРІСІН ДАМУЫНДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ НЕГІЗГІ РӨЛІ.....	332

А.Ж. Панзабекова, И.Д. Тургель, Ж.Г. Имангали АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК РЕСУРСЫ РЕТІНДЕ.....	344
А.С. Садвақасова, Б.С. Корабаев, Г.Д. Аманова, С.С. Донцов, Б. Куантқан, А.В. Заякина ҚР МАШИНА ҚҰРЫЛЫС КОМПАНИЯЛАРЫНДА ИНТЕГРАЦИЯЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ МӘНІН АРТТЫРУ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ШЫҒЫНДАРДЫ ЕСЕП ЖӘНЕ ТАЛДАУ.....	361
М. Саймова, Ж.Қ. Басшиева, С.И. Игильманова, А.Ж. Бұхарбаева, А.Б. Тасмаганбетов НАРЫҚ ЖАҒДАЙЫНДА МАРКЕТИНГТІК ИННОВАЦИЯЛАРДЫ ӨЗІРЛЕУ ЖӘНЕ ЕНГІЗУ.....	372
Р.Б. Саргова, А.С. Кадырова, А.А. Ниязбаева, Г.К. Демеуова, Ж.Қ. Басшиева АГРАРЛЫҚ СЕКТОРДЫ ЖАҢҒЫРТУ: ҚАРЖЫЛЫҚ ҚОЛДАУ ШАРАЛАРЫ.....	388

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Э.А. Абдыкеримова, А.Б. Туркменбаев, Б.У. Куанбаева, Р.Е. Жақиянова ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РОБОТОТЕХНИКЕ.....	5
Н.С. Алгожаева, К.Б. Жумабекова, Г.К. Шашаева, Р. Жәлиқызы ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ИННОВАЦИОННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	19
Бектурова М., Жайтапова А., Тулепова С., Дянкова Г. ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ И ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ АКАДЕМИЧЕСКОГО ПИСЬМА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА.....	33
Ж.М. Есиркепов, Б.С. Омаров, Б.И. Курманбаев, Н.Б. Омаров ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВЕДЕНИЯ УЧЕТА ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ ВОЛЕЙБОЛИСТОВ ВЫСОКОГО КЛАССА ВО ВРЕМЯ СОРЕВНОВАНИЙ.....	48
А.Б. Жолмаханова, Б.Д. Карбозова, Е. Рыбина НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ ЭМИГРАНТСКИХ ВОСПОМИНАНИЙ.....	58
А.А. Куралбаева, Б.М. Баймуханбетов, Г.Е. Абылова АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ ГЛАВ И ТЕМ УЧЕБНИКА «САУАТ АШУ».....	68
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, М.А. Батырбаева, Н.Р. Суранчиева ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ДРЕВНЕМУ ЛИТЕРАТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ В ВУЗАХ.....	81
А.Ж. Мәуітбекова, К.Н. Булатбаева ОМОНИМИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА КАК ЕДИНИЦА ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ.....	87
Ф.Д. Наметкулова, Г.Т. Шойынбаева, А.Қ. Сугирбекова ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ФОРМИРОВАНИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ФИЗИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА.....	100

Г.А. Орынханова, Ж.К. Киынова, А.Т. Оналбаева ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКИХ ШКОЛ.....	113
А.Р. Рымханова, С.К. Абильдина, Р.К. Дюсембинова ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ВОЛОНТЕРСТВА У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	125
Г.А. Сейдуллаева, Г.Ж. Жалелова, Г.С. Сапар ПРОЕКТИРОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ СРЕДСТВАМИ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	138
А.С. Тастанова, Н.Т. Шындалиев, Ж.Е. Зулпыхар ВОЗМОЖНОСТИ ПРОГРАММЫ RYTHON В МАШИННОМ ОБУЧЕНИИ.....	150
С. Тлеубай, Ж. Жауыншиева, С. Есимкулова, Ж. Оралканова РОЛЬ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА В ВУЗЕ.....	161
А.А. Туктасинова, К.Ш. Бакирова ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ УЧЕБНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОМ ИНТЕГРИРОВАННОМ ОБУЧЕНИИ.....	173
З.Н. Утегулова, Ф.Ш. Оразбаева, Э.Н. Оразалиева КОММУНИКАТИВНЫЕ АСПЕКТЫ ПРОЦЕССОВ ГОВОРЕНИЯ И ПИСЬМА.....	183
Г.Т. Шүкенай, А.М. Абызова, Г.А. Тлегенова ЛИНГВОЭКОЛОГИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ.....	194

ЭКОНОМИКА

Л.О. Абылкасимова, М.Б. Молдажанов, А.Ж. Зейнуллина, К.Е. Хасенова, А.Б. Рахешева СОВРЕМЕННОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ЭКОТУРИЗМА В КАЗАХСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ.....	207
Г. Азретбергенова, З. Есымханова, Ы. Узын ПАНЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И ЭКСПОРТА В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ.....	220

О.А. Дагмирзаев

**ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ ВАРИАТИВНОСТИ РЕГИОНАЛЬНЫХ
ПОКАЗАТЕЛЕЙ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ
КАЗАХСТАНА.....232**

Б.А. Жакупова, А.Т. Сексенова, А.С. Рахманова, К.Б. Тлеукабылова
**ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ КРИЗИСА В КОМПАНИИ – РЕЗУЛЬТАТ
ОПТИМАЛЬНОЙ ОЦЕНКИ КАПИТАЛА.....243**

**Р.А. Жанбаев, Г.Р. Темирбаева, Д.А. Айбосынова, А.Е. Еркін,
Д.Г. Максимов**
**КВАЗИГОСУДАРСТВЕННЫЙ СЕКТОР: ЦЕЛИ УСТОЙЧИВОГО
РАЗВИТИЯ (ЦУР) И ИНСТРУМЕНТЫ ИХ ИНТЕГРАЦИИ
В КОРПОРАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ.....253**

**З.О. Иманбаева, Д.А. Амержанова, Н.Б. Давлетбаева,
Х.Х. Кусайнов, Э.Ш. Дуйжанова**
**ПУТИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В РЕСПУБЛИКЕ
КАЗАХСТАН.....270**

Л. Кан, Т. Мухамедьярова-Левина, А. Анесова
АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПИФОВ В РК.....286

**Г.К. Кенжетаетаева, Г.Т. Кунуркульжаева, Л.А. Шафеева, В. Есмагзам,
И.Т. Имангалиева**
**АНАЛИЗ УРОВНЯ БЕЗРАБОТИЦЫ В РЕСПУБЛИКЕ
КАЗАХСТАН.....298**

**Г.Е. Керимбек, М.Г. Кайыргалиева, Г.Е. Нурбаева,
Н.А. Умбеталиев, К.Б. Сатымбекова**
**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ И
ОЦЕНКИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В КОМПАНИИ.....311**

**А.А. Муталиева, С. Дырка, В.Н. Сейтова, А.Б. Махатова,
М.Қ. Ускенов**
**АНАЛИЗ И ПРОГНОЗ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА МОЛОКА
В КАЗАХСТАНЕ.....322**

А.А. Нургалиева, Стефан Дырка
**ОСНОВНАЯ РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА.....332**

-
- А.Ж. Панзабекова, И.Д. Тургель, Ж.Г. Имангали**
ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО КАК СОЦИАЛЬНЫЙ РЕСУРС
ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ.....344
- А.С. Садвакасова, Б.С. Корабаев, Г.Д. Аманова, С.С. Донцов,
Б. Куанткан, А.В. Заякина**
УЧЕТ И АНАЛИЗ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ КАК ОСНОВА
ПОВЫШЕНИЯ СУЩЕСТВЕННОСТИ ИНТЕГРИРОВАННОЙ
ОТЧЕТНОСТИ В МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ
КОМПАНИЯХ РК.....361
- М. Саймова, Ж.К. Басшиева, С.И. Игильманова, А.Ж. Бухарбаева,
А.Б. Тасмаганбетов**
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ
В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ.....372
- Р.Б. Сартова, А.С. Кадырова, А.А. Ниязбаева, Г.К. Демеуова,
Ж.К. Басшиева**
МОДЕРНИЗАЦИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА: МЕРЫ ФИНАНСОВОЙ
ПОДДЕРЖКИ.....388

CONTENTS

PEDAGOGY

E. Abdykerimova, A. Turkmenbaev, B. Kuanbayeva, R.E. Zhakiyanova
FORMATION OF STUDENTS RESEARCH SKILLS IN THE PROCESS
OF TEACHING ROBOTIC.....5

N.S. Algozhaeva, K.B. Zhumabekova, G.K. Shashaeva, R. Zhalikyzy
PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR INNOVATIVE
PEDAGOGICAL ACTIVITY..... 19

M. Bekturova, A. Zhaitapova, S. Tulepova, G. Diankova
THE IMPACT OF SOCIAL AND AFFECTIVE FACTORS ON THE
FORMATION OF ACADEMIC WRITING COMPETENCE AMONG
FUTURE EFL TEACHERS.....33

Zh.M. Yessirkepov, B.S. Omarov, B.I.Kurmanbayev, N.B. Omarov
EFFECTIVENESS OF KEEPING RECORDS OF TECHNICAL AND
TACTICAL ACTIONS OF HIGH-CLASS VOLLEYBALL PLAYERS
DURING COMPETITIONS.....48

A. Zholmakhanova, B. Karbozova, E. Rybina
SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEACHING
EMIGRANT MEMORIES.....58

A.A. Kuralbayeva, B.M. Baimukhanbetov, Abylova G.E.
ANALYSIS OF CONTENTS OF CHAPTER AND TOPICS IN
«SAUAT ASHU» TEXTBOOK.....68

Zh.B. Kadyralieva, G.S. Baltabayeva, M.A. Batyrbayeva, N.R. Suranchieva
FUNDAMENTALS OF THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN
TEACHING ANCIENT LITERARY HERITAGE
IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....81

A. Mauitbekova, K. Bulatbayeva
HOMONYMIC PARADIGM AS A UNIT OF TEACHING ENGLISH.....87

F. Nametkulova, G. Shoiynbaeva, A. Sugirbekova
PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE FORMATION
OF FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS THROUGH A PHYSICAL
EXPERIMENT.....100

G. Orynkhanova, Zh. Kiynova, A. Onalbayeva PROBLEMS OF FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF RURAL SCHOOL TEACHERS.....	113
A.Р. Рымханова, С.К. Абильдина, Р.К. Дюсембинова INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF VOLUNTEERING AMONG STUDENTS.....	125
G. Seidullayeva, G. Zhalelova, G. Sapar DESIGNING DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES BY MEANS OF DIGITAL TECHNOLOGIES.....	138
A.S. Tastanova, N.T. SHyndaliev, Zh.E. Zulpykhar PYTHON PROGRAM FEATURES IN MACHINE LEARNING.....	150
S. Tleubay, Zh. Zhauynshiyeva, S. Yessimkulova, Zh. Oralkanova THE ROLE OF THE DEVELOPMENT OF THE EMOTIONAL COMPONENT IN THE PREPARATION OF THE FUTURE SPECIALIST IN THE UNIVERSITY.....	161
A. Tuktassinova, K. Bakirova ON THE USE OF LEARNING MATERIALS IN CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.....	173
Z. Utegulova, F. Orazbaeva, E. Orazaliyeva COMMUNICATIVE ASPECTS OF SPEAKING AND WRITING PROCESSES.....	183
G. Shukenai, A. Abyzova, G. Tlegenova LINGUOECOLOGY OF TEACHER’S SPEECH.....	194

ECONOMICS

L. Abylkassimova, M. Moldazhanov, A. Zeinullina, K. Khassenova, A. Rakhisheva CURRENT STATE OF ECOTOURISM IN KAZAKHSTAN: PROBLEM AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT.....	207
G. Azretbergenova, Z. Yessymkhanova, Y. Uzun A PANEL ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP OF ECONOMIC GROWTH AND EXPORTS BY DEVELOPING COUNTRIES.....	220
O.A. Dagmirzaev	

FACTOR ANALYSIS OF THE VARIABILITY OF REGIONAL INDICATORS
THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY
OF KAZAKHSTAN.....232

B. Zhakupova, A. Seksenova, A. Rakhmanova, K. Tleukabylova
PREVENTION OF A CRISIS IN THE COMPANY AS A RESULT
OF AN OPTIMAL CAPITAL ASSESSMENT.....243

**R.A. Zhanbayev, G.R. Temirbaeva, D.A. Aibossynova, A.Y. Yerkin,
D.G. Maksimov**
QUASI-PUBLIC SECTOR: SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDG)
AND TOOLS FOR THEIR INTEGRATION INTO
CORPORATE STRATEGIES.....253

**Z. Imanbayeva, N. Davletbayeva, D. Amerzhanova, K. Kussainov,
E. Duizhanova**
DEVELOPMENT METHODS OF AGRICULTURE IN THE
REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....270

L. Kan, T. Mukhamedyarova-Levina, A. Anessova
ANALYSIS OF THE STATE AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF
MUTUAL FUNDS IN THE REPUBLIC
OF KAZAKHSTAN.....286

**G. Kenzhetayeva, G. Kunurkulzhayeva, L. Shafeyeva, V. Yesmagzam,
I. Imangaliyeva**
ANALYSIS OF THE UNEMPLOYMENT RATE IN THE REPUBLIC
OF KAZAKHSTAN.....298

**G. Kerimbek, M. Kaiyrgaliev, G. Nurbayeva, N. Umbetaliev,
K. Satymbekova**
IMPROVING CASH MANAGEMENT AND ASSESSMENT
STRATEGY IN THE COMPANY.....311

A. Mutaliyeva, S. Dyrka, V. Seitova, A. Makhatova, M. Uskenov
ANALYSIS AND FORECAST OF MILK PRODUCTION
DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN.....322

A. Nurgaliyeva, S. Dyrka
THE MAIN ROLE OF INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT
OF AGRICULTURAL PRODUCTION.....332

A.Zh. Panzabekova, I.D. Turgel, Zh.G. Imangali CIVIL SOCIETY AS A SOCIAL RESOURCE FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF STATE ANTI-CORRUPTION POLICY.....	344
A. Sadvakassova, B. Korabayev, G. Amanova, S. Dontsov, B. Kuantkan, A. Zayakina ACCOUNTING AND ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL COSTS AS A BASIS FOR INCREASING THE SIGNIFICANCE OF INTEGRATED REPORTING IN MACHINE-BUILDING COMPANIES OF THE RK.....	361
M. Saiymova, Z. Basshieva, S. Igilmanova, A. Bukharbayeva, A. Tasmaganbetov DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF MARKETING INNOVATIONS IN MARKET CONDITIONS.....	372
R. Sartova, A. Kadyrova, A. Niyazbayeva, G. Demeuova, Z. Basshieva MODERNIZATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR: FINANCIAL SUPPORT MEASURES.....	388

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 30.08.2022.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 5.